אוצר מדרשים — שאילתות

שאילתות: ספר שאילתות דרב אחאי גאון, ונקרא ג"כ ר' אחאי גאון משבחא, וחברו בבבל בערך שנת ד"א תק"י (750), והיה תלמיד מר שמואל ריש כלה (עי' ספר האשכול הלכות ברכות צד 69) והיתה ישיבתו במתא מחסיא.

השאילתות נקרא כן מפני שכולל שאלות בדינים מכל מצות התורה עם תשובותיהן, ומסודר כסדר התורה, וכתוב בלשון ארמית המורגלת בזמן הגאונים, וכמעט כל הפוסקים השתמשו בו והורו ממנו הלכה למעשה. לפי דברי הראב"ד היה השאילתות כולל באורים לכל תרי"ג מצוות, אבל בשאילתות שלפנינו יש קע"א סימנים וכוללים קמ"ה מצות, ס"ח עשין וע"ז לאוין. ולא נמצא בשאילתות מצות קרבנות או עניני טומאה שאינן נוהגין בזמן הזה, מלבד נגעי בתים מפני שרצה להעיר בזה על גנות לשון הרע אשר לפי התלמוד היא סבתן, וכדי להוציא מזה תועלת מוסרי, כי זהו עיקר כוונת המחבר להורות דרכי ה' במדות ומוסר מעורב בהלכה ואגדה בדרך קצרה ע"פ סדר הפרשיות, כעין פסיקתות ודרשות, בשבתות השנה ומועדים לפני תלמידיו הנאספים. וכנראה הוא ספר דרשות הראשון שנתחבר אחר התלמוד.

ס' השאילתות נדפס ראשונה בויניציא בשנת רנג"ו עם מפתח הדינים בסופו. ועם פי' ר' ישעיה ברלין בשם שאילת שלום והוספות ראשון לציון ומראי מקומות בש"ס ומדרשים, דיהרנפורט תקו"ם. ופעם שלישית בבאור רחב העמק שאלה לר' נפתלי צבי יהודה ברלין בשלשה חלקים, ווילנא תרכ"א – תרכ"ז. ויש פי' לר' שלמה ב"ר שבתי עד פ' כי תבא ומשם ואילך פי' ר' יהודה ב"ר בנימין, בכ"י אופנהיים סי' 624. ע"ע ר' אחאי גאון משבחא באוצר ישראל.